

ÄRSYTTÄVÄ KÄYTÖS

Stressi, kipu, huomionhaku

Materiaalin kaikenlainen kopiointi ehdottomasti kielletty

Yleisimmät ongelmat:

- Hihnäkäyttö (häiriöiden ohittaminen)
- yksinolo-ongelmat
- häiritsevä käytös: haukkuminen, näykkiminen (omistajan)
- Pelot
- Ääni-/ paukkuarkuus

Taustalla:

- Oppimispsykologia (*koira saa käytöksellään jotakin, joten se kannattaa*),
- koiran geenit,
- terveydentila (*on hyvä muistaa, että tutkimuksissa on todettu jopa 80% käytösongelmien johtuvan terveydestä!*)
- ympäristö
- koiran mielentila
- omistajan käytös...
- Unohtamatta koiran hyvinvointia!

Hyvinvoinnin peruspalikat

Jotta koira voi hyvin, tulee sen hyvinvointiasiat olla kunnossa ja tasapainossa keskenään

- x Ruokinta
- x Liikunta
- x Lepo
- x Aktivointi/ leikki
- x Sosiaaliset suhteet (koirat, omistaja / muut ihmiset)
- x Terveys
- x Pelot /Mieltymykset
- x Rotu- ja lajityypillisten tarpeiden tyydytys?

Materiaalin kaikenlainen kopiointi ehdottomasti kielletty

Johtuuko käytös stressistä?

Miten koira kertoo, onko sen hyvinvointi kunnossa? Esim.

- Syömättömyys/ juomattomuus, tai vastaavasti liika syöminen/ juominen
- Passiivisuus, vetäytyneisyys, tai vastaavasti liika aktiivisuus (ei pysty rauhoittumaan)
- Näkyviä oireita: ihon /turkin kunto , yms.

→ kaikki voimakkaasti koiran normaalista poikkeava käytös voi olla oire stressistä!

→ **myös kipukäyttäytymisessä samoja oireita!**

Stressin vaarat

Jos koira on jatkuvassa stressitilassa, se altistaa mm. erilaisille sairauksille (immunipuolustus heikkenee, sisäelimet alkavat vaurioitua +myös vastustuskyvyn heikkeneminen).

Eläin menee tällöin ”valmiustilaan” ja myös hormonitoiminta on erittäin vilkasta (mm. adrenaliini, kortisoli) → elimistö jatkuvassa hälytystilassa (kaavio-kuva kiihdyttävien stressihormonien vaikutuksesta elimistöön/ elimistön palatumisesta ilmaisosion luennessa)

Jatkuva korkea stressitila voi koitua jopa koiran kohtaloksi.

Stressiä aiheuttaa muunmuassa:

- Puutteet / epätasapaino hyvinvoinnissa,
 - epäjohtonmukainen koulutus
 - rankaisuun perustuva koulutus
 - lauman / ympäristön jatkuva vaihtuminen
- Jokainen koira on yksilö, ja reagoi omalla tavallaan!

Koirien käytösongelmien syntyyn vaikuttaa moni seikka, kuten alussa jo viitattiin. Usein käytös on koiralle täysin luonnollista ja opittua, tai sen ”geeneihin kirjoitettua”.

→ Usein johtuvat kuitenkin pelosta, ahdistuksesta, turhaumasta, tai vihasta.

TÄRKEINTÄ ON LÖYTÄÄ KÄYTÖKSEN SYY ja vaikuttaa siihen. Esim. eroahdistustapauksissa pelkästä haukkumisesta rankaisu ei poista koiran ahdistusta!

Syyhyn vaikuttamalla saadaan pitkäkestoisia tuloksia.

Saako koira huomiota käyttöksellään?

Onko kyseessä puhtaasti opittu tapa?

Esim. ihmisiä vasten hyppivä koira → on saanut pentuna huomiota hyppimällä, koska ”on niin söpö”.

→ Ei tajua vuoden päästä painavansa 20 kiloa enemmän ja syksyisen lenkin jälkeen olevansa rapainen, vaan hyppää jälleen huomiota saadakseen!

→ **Johdonmukainen koulutus!**

Ei harmaita alueita, vaan jotakin saa tehdä tai ei saa tehdä.

Itseään palkitsevat käytökset

Kerrostalossa asuva vahtikoiraksi jalostettu koira haukkuu kaikkia rappukäytävästä kuuluvia ääniä, tai metsästyskoira lähtee jäljelle talon pihasta.

→ onko koirassa vika?

→ Ei, vaan se käyttäytyy tavalla, johon se on luotu.

Nämä toiminnot ovat koiralle ns. **itsessään palkitsevia** (esim. pystykorvalle haukkuminen). Erillisiä palkkioita /vahvisteita ei tarvita, käytös vahvistaa itse itseään. (Nk. FAP, fixed action patterns). Koulutuksella niitä voidaan saada hallintaan, mutta ei poistettua koirasta.

Ärsyttävä käytös on meille ongelma

Käytösongelmia ovat muun muassa pelot, aggressio, pakkomielteinen käyttäytyminen, ja hyperaktiivisuus.

→ ongelmia hoidettaessa edetään ammattilaisen johdolla tehden ensin kunnon taustatyö, tarvittaessa lääkärin tutkimukset, sitten kouluttamalla perustaitoja, saattamalla koiran elämä tasapainoon ja sitten vasta pureudutaan ongelman varsinaiseen hoitoon.

Pelkäävä koira

Ärsyttävä käytös voi olla ihmisestä se, että koira ”pelkää kaikkea”. Näitä voi olla esim.

- äänet
- toiset koirat
- ihmiset

→ Milloin pelosta muodostuu ongelma?

Mietitään, miten käyttäytyy pelkäävä koira? → näyttää alistuvalta. Usein tämä on valitettavasti joillekin omistajille ok, koska koira ”uskoo isäntää” ja ei reagoi (koiralle korkea stressitila).

Jos koira ei pääse pakenemaan pelottavasta tilanteesta?

→ aggressio → omistaja ottaa yhteyttä.

→ Tärkeä hoitokeino järjestelmällinen, koiran tahtiin etenevä siedättäminen pelottavaan asiaan!

Ammattilaisen apu on usein välttämätöntä (ei saa vahvistaa väärää tunnetilaa: hormonitoiminta todella vilkasta ja palkitsevaa koiralle!)

Vihainen koira

Aggressio on koiralle luontaista käytöstä. Hormonit suuressa roolissa (adrenaliini, testosteroni, noradrenaliini)

→ Mitä kiihkeämpää hormonitoiminta on, sitä voimakkaampana myös koiran käytös näkyy.

+välittäjäaineiden vaikutus! Mm. serotoniini, dopamiini, glutamaatti ja gamma-aminovoihappo.

→ Suuressa roolissa käytöshäiriöissä ja sitä kautta aggressiivisessa käytöksessä onkin keskushermoston toiminta (tai sen toimimattomuus).

Aggression taustalla on usein pelko. Aggressio on myös opittua käytöstä. Ihminen voi myös huomaamattaan rikkoa käytösketjua. Jos koira rangaistaan esim. murinasta, toistojen kautta se saattaa siirtyä suoraan puremiseen, kun murina ei auttanut.

Entä miten aggressiivisen koiran käytökseen vaikuttaa omistajan käytös?

→ Mietitään ehdollistumista: jos koiralla ei ole pelkoja, niin voidaanko me ihmiset kouluttaa mukavasta asiasta koiralle ikävä asia omalla käytöksellämme?

Aggression hoidossa tärkeää **turvallisuus!**

→ ei ole takeita siitä, etteikö koira purisi (opittua tai refleksinomaista käytöstä)

Hoitokeinona usein tässäkin järjestelmällinen siedättäminen → mutta ensin ammattilaisen johdolla muutetaan koiran hormonitoimintaa vastaehdollistaen se sitä kiihdyttäviin ärsykkeisiin, jolloin myös ulkoinen käytös muuttuu

Huom. stressin vaikutus tutkittava!

Toimivat moottoreina toinen toisilleen

Pakkomielteinen käytös

Esim. nuoleminen.

→ koiran elimistöön erittyy hyvänolon hormoneja.

Pakkomielteisiä nuolijoita on hoidettu usein tehden muutoksia hyvinvointiin, jolloin stressitaso on madaltunut → nuoleminen vähentynyt (huom. kivun mahdollisuus selvitettävä!).

Hyviä ja surullisia esimerkkejä näistä stressaantuneista eläimistä ovat eläintarhojen tiikerit ja maahan kulunut polku kun kiertävät häkissä ympyrää; tai pakkomielteisesti seinää nuolevat apinat paviaanilinnassa.

Hyperaktiivisuus

Vastaa ihmisillä esiintyvää AD/HD:tä.

Eläin ei pysty rauhoittumaan ja käyttäytyy hallitsemattomasti ja ärsyttävästi.

Hyperaktiivisuus on aivojen lievä toimintahäiriö (ihmisillä liittyy siihen, etteivät aivot eritä tarpeeksi dopamiinia, ja tasot pitää saada nousemaan että ihminen pystyy keskittymään. Tämän vuoksi Ad/hd ”ei pysy paikoillaan”).)

Lisää ärsyttäviä käytöksiä:

- Astuminen
- Haukkuminen
- Patoutunut rotutyypillinen käytös
- Paikkojen tuhoaminen
- Tarpeiden tekeminen sisälle

Ärsyttävän käytöksen hoito

ABC -analyysi:

- mitä tilanteessa tapahtuu, mikä käytöksen laukaisee?
- Miten koira käyttäytyy? Haukkuu, hyppii, puree...?
- Mitä sitten tapahtuu? Eli mitä vahvisteita koira saa tilanteesta, jotta sen kannattaa jatkaa kyseistä toimintoa?

Ärsyttävän käytöksen muuttaminen:

tapahtuu usein siedättämällä (*hiljaa kohti asiaa x*), vastaehdollistamalla (*uuden tunnetilan liittäminen tilanteeseen x*), tai sammuttamalla käytös (*tilanteesta x ei enää seuraakaan koiralle mitään*).

→ Näiden jälkeen tilalle tuodaan nk. korvaava toiminto (koska koira ei voi "olla vaan", vaan helpompaa on kouluttaa väärän käytöksen tilalle uusi, paremmin tilanteeseen sopiva, käytös.)

→ esimerkiksi vieraiden tullessa koira ei hypi, vaan se pyydetään istumaan ja palkitaan siitä.

Apua käyttöksiin

- Zylkene (lehmänmaidosta valmistettu täydennysrahu levottomuudesta kärsiville koirille)
 - Calmex (yhdistelmä B-vitamiineja, aminohappoja, ja kasviuutteita; vähentää tai ennaltaehkäisee ahdistusta / pelkoja)
 - Fullalife Calmer rauhoittava öljy (sis.kamomilla, inkivääri, valeriana: auttavat ylläpitämään luontaista rauhallisuutta)
 - Serene UM (sis. Vitamiineja, hivenaineita, aminohappoja, jotka ylläpitävät serotoniinin tuotantoa: yliaktiivisille, hermostuneille, aggressiivisille koirille)
- eivät opeta koiralle tiettyä käytöstä, mutta voivat toimia koulutuksen tukena!

Käytösongelmien hoidossa voidaan käyttää koulutuksen ohella apuna myös Adaptil -haihdutinta/ pantaa.

Tämä erittää ilmaan samoja feromoneja, joita emokoira erittää pennuilleen → on tutkittu, että näillä on rauhoittava vaikutus.

Joissakin tutkimuksissa tämä on todettu hyväksi avuksi mm. eroahdistuskoirien hoidossa!

TSEMPPIÄ MATKAAN!

Jos ongelmia ilmaantuu, ota etäyhteys!

Materiaalin kaikenlainen kopiointi ehdottomasti kielletty

